

"С ГЕОМ НА РЕДУТУ" ПРЕД ЗВЕЗДАНИМ ВРАТИМА V

МИЛАН С. ДИМИТРИЈЕВИЋ

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд, Србија
E-mail: mdimitrijevic@aob.rs

Резиме: Представљено је лирско-поетско стваралаштво, савремених бугарских песника Станке Боневе, Илијане Илијеве, Маје Митове, Џонке Христове и Петра Чухова, у чијим се стиховима често налазе небески мотиви.

Кључне речи: астрономија у култури, бугарска поезија

Као и на претходним конференцијама "Развој астрономије код Срба" (V (2008), VI (2010), VII (2012), VIII (2014), IX (2017), X (2019), XI (2021) и XII (2023)), представили смо наше нове препеве стихова бугарских песника. У почетку, бавили смо се превасходно поетским стваралаштвом наших пријатеља, чланова књижевног клуба "С Геом¹¹⁷ на Редуту", па традиционално задржавамо овакав наслов, мада поједини, овде присутни песници нису у њему.

Овде су дати препеви стихова на српски петоро бугарских песника и песника, које смо више пута представљали на овим скуповима и шире.¹¹⁸ У ово-

¹¹⁷ Гео Милев (1895-1925) је знаменити бугарски песник. Ларпурлартиста, модерниста уз склоност ка експериментисању. У каснијем периоду, Милев је еволуирао ка марксистичким схватањима и погледима на уметност, у оквиру часописа *Пламък* (Пламичак). У поменутом часопису објавио је револуционарну поему *Септември*, због које је касније прогањан. Он је врло значајан представник књижевне левице, која је тада била присутна и на нашим просторима. У мају 1925, због својих прогресивних схватања и делања, убијен је од стране бугарске полиције.

Објавио је више збирки песама, а афирмисао се и као врстан преводилац класичне и модерне поезије, укључујући ту Бајрона, Гетеа, Мајаковског и друге. Дела: *Жестокият пџрстен*, *Иконите Спят*, *Антология на жџлтата роза*, *Антология на червената роза* и др. Енциклопедија Лексикографског завода 5, Загреб 1961, стр. 193.

¹¹⁸ Милан С. Димитријевић, "Савремена бугарска поезија; клуб песника 'С Геом на Редуту' и чаровитост лирско-космичке инспирације", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба V", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 8, 2009, стр. 759-791.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту под звездама", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба VI", Публикације Астрономског друштва

годишњем прилогу представљамо наше препеве на српски из опуса савремених бугарских песника Станке Боневе, Илијане Илијеве, Маје Митове, Џонке Христове и Петра Чухова. Пошто смо их, као и њихова остварења више пута представљали, пустићемо да о њима сведоче њихови стихови.

СТАНКА БОНЕВА

ДЕО БИВСТВОВАЊА

Срце ми прескочи. Упркос дажда,
грчевито, где хладно је дрвеће
да посети обезљуђена гнезда,
над ноћним шумарком да посветли хоће.
Изгреја, зађе, па опет изађе.
Као очајни славуј запијука,
отресе воду из које дође,
сакупи снагу а слаба је шака
и започе подухват у једном даху,
но пре но што из самоће крену
од леда ка жези, од пада ка врху,
Прозре да пут за "онострано" је у сну.

А после... разгоре му се ватра.
С прерађањем пепео у крв преврну.
Полетех. И са краја света
срце ми се опет теби врну.

"Руђер Бошковић", бр. 10, 2011, стр. 1093-1124.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту под звездама II", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба VII", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 13, 2012, стр. 1255-1296.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту под звездама III", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба VIII", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 16, 2016, стр. 625-684.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту пред звезданим вратима", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба IX", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 17, 2018, стр. 751-780.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту пред звезданим вратима II", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба X", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 19, 2019, стр. 739-756.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту пред звезданим вратима III", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба XI", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 22, 2022, стр. 847-861.

Милан С. Димитријевић, "С Геом на Редуту пред звезданим вратима IV", Зборник радова конференције "Развој астрономије код Срба XII", Публикације Астрономског друштва "Руђер Бошковић", бр. 27, 2024, стр. 973-983.

ИЛИАНА ИЛИЕВА

НА ТРАГУ БРЗОГ СУНЦА

Много брзо идеш, сунце моје, много брзо идеш.
Ко ти тако диктира, ко те подстиче да брзаш?
Крећем за тобом - ти си мој небески дервиш! –
мој дан на брду је кратак, али сунцем оцртан.

Не могу да те стигнем, да те испијам несвесно до заборава,
стално ми бежиш - или ме нехајним пољупцем печеш.
Иза тебе гомила пепела веје и од мене се развејава.
И шта сад? – са тобом сам навикла да дишем пожаре.

ВИБРАЦИЈЕ

I

Звон оружја у песми зидара.
Бију добоши на наковњима,
шиште језици челика,
лупа клепало на ексерима,
ударају даске на законима и крстовима.
Разарање и стварање.
Није потребно да идем чак у Јерусалим,
да упрем чело у Зид плача,
у стену за покајање
и искупљење -
довољно је да јерихонске трубе
не опевају зидове
мога дома.

II

Пре него што научиш да пишеш по песку
лепо штапићем -
не узимај мач.
Пре него што научиш да не проливаш мастило -
не проливај крв.
Но ако немаш песак и мастило,
немој да тражиш повод за рат.
Иди и нађи море.
И док се не научиш да волиш,
не мрдај од обале.

МАЈА МИТОВА

ДАМА СА КУТИЈОМ ЗА ЛЕТЊА ПИСМА

Као да никада није отишла
и ту је још пре почетка.
Седи у столици за љуљање
и размишља о вољеној рукописној ражи.
Откључава тајне кутије класова.
С облим речима ограђује јој чуваре.
Разбацује размаштана зрна слова –
у епистоларно небо.
Одмагљује заборав
и осећа
мелодију са прожимајућим тоном.
Беззуба срећа јој озарује лице,
удахњује живот у ружу
исушену међу страницама.
Води у непроживљено годишње доба Дрво.
Растрепери му поткорје.
Испраћа му уморну сенку –
грешник,
који се моли на десној обали зиме.
Враћа се Дама при летњим анђелима зрикаваца.
Оних, који
преду сладостни звук у надкриљу
и њиме тако љубе цветове,
да јој под капом опет цвета стидљивост.

КЕЈ ЗА ГРКА, БУЗУКИ И УЗО

Из угла светова истиче древност.
Мази мирисима аниса.
Прелази плаво улице
с бистроима, тавернама
и уз узо завештава посланице.
На клупи на кеју стари, потомствени Грк
краде огањ из свог бузукија
и позлађује ритмове незатамњене.
Ципура¹¹⁹ не, мелодија
лови на срећу
у потонулим градовима гена.
Пристају таласи и прелазе ногу уз крик
Подрхтавају, ухваћени
за раме, препорођени.
Плесом преузимају тишину белолику.

119 Ципура је врста грчке ракије.

Разбијају ограде тровремена.
Са пристаништа им бацају цвеће - мрвице –
за беле голубове осмеха.
У мелтем¹²⁰
човек акорде загрејане пљуска и
двери од дима иза обала отвара.
Дуго он
надоле силази – у двор својих предака,
јер његова музика је плима али и дуг,
да у хасапику¹²¹ доживи своје дубине.

ЦОНКА ХРИСТОВА

ИЗ "ОДГОВОРА"

Зашто смо умовали са предугим мислима,
а живели смо на кратким путевима.
И страсно смо се једином Богу клањали дању,
а други је бдио над нашим сновима.
И зашто смо изгризли заставе чекајући,
док вуци нису пали у битци –
сада смо странци на јединој земљи,
коју зовемо својом.

МОЛИТВА

Питала сам голуба,
што ми је крилом дотакао
јутарње прозоре:
"Шта је Бог?
Зашто да верујем?
Живот ми је лавиринт од зидова,
покривених полуисцепаним плакатима,
са неписменим натписима
и са телефонским бројевима, који су
још одавно неважећи..."
С пером од кадифе
он по облаку нацрта
расцветали ружин цвет
и мрава, заспалог слатко
у миришљавим загрљајима.
А до главе му – зрикавче –
на гудалу му – малена светиљка.
Одједном сунце златном гумицом
обриса мраву сан.

120 Мелтем – ветар на Црном мору.

121 Хасапико – грчка народна игра.

И он, по навици, понесе свој терет,
главе окренуте земљи.
Пожури да би се поново уморио,
с надом за нове снове...

ПЕТАР ЧУХОВ

УЛАЗ/ИЗЛАЗ

Када се окренеш
од оностраног
без да си заправо тамо ишао
без да ти је лудост
упутила позив
за маскенбал
без да те је болест
водила у свој будоар
без да те је бездан
молио
с њим да проведеш
хиљаду и једну
ноћ без дна -
не огледај се у огледалу
огледај се
у празном квадрату
који је на зиду остао
од слике
у коју више нема начина да уђеш

"WITH GEO ON THE REDOUTE" IN FRONT OF STARGATE V

The lyrical and poetic works of contemporary Bulgarian poets Stanka Boneva, Iliana Ilieva, Maja Mitova, Tsonka Hristova and Peter Chukhov, whose verses often contain celestial motifs, were presented.

Keywords: Astronomy in Culture, Bulgarian Poetry